

Asia: VN/8292/2021

Lausuntopyyntö: Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi ajokorttilain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Sosiaali- ja terveysministeriö kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi ajokorttilain muuttamisesta.

B-luokan rajoitettu ajo-oikeus

Sosiaali- ja terveysministeriö kannattaa 17-vuotiaille B-luokan rajoitettua ajo-oikeutta esityksessä mainittujen viikonloppuihin (lauantai ja sunnuntai), aikavälille 00–05 kohdistettujen rajoitusten muodossa.

Tämän lisäksi ministeriö katsoo, että kuljettajien ajo-oikeuksista säädettäessä tulisi huomioida poikkeuslupan alkuperäinen tarkoitus. Esityksen mukaan poikkeuslupa voidaan myöntää 17-vuotiaalle erityisestä syystä, kuten pitkien etäisyyksien tai puuttuvien joukkoliikenneyhteyksien vuoksi, jotka säännöllisesti hankaloittavat pääsemistä kouluun, työhön, työpaikalla tapahtuvaan koulutukseen tai säännölliseen ja tavoitteelliseen harrastukseen. Syynä voivat olla myös hakijan terveydelliset syyt. Tähän perustuen ministeriö toteaa, että vaikka ajo-oikeuden rajoittamisen viikonloppuihin mainitaan esityksessä olevan viestinnällisesti ja valvonnan kannalta selkein vaihtoehto, voisi poikkeuslupapäätökseen olla kannattavaa liittää ehto kuljetuksista, joihin poikkeuslupa oikeuttaa ennen säädetyin vähimmäisikävaatimuksen täyttymistä. Tämä tarkoittaisi sitä, että nuorille sallittaisiin vain ne matkat, joiden perusteella hänelle on alkujaan myönnetty poikkeuslupa. Tällaisella menettelytavalla voitaisiin turvata nuorten liikkumismahdollisuudet opintoihin, työhön ja harrastuksiin ja samalla mahdollisesti vähentää ajo-oikeuden vastaista ajamista. Esityksen mukaan tällaisia kuljetusehtoja ei ole toistaiseksi asetettu, koska on arvioitu, että ehtojen noudattamisen valvominen olisi käytännössä hankalaa ja rajoituksen vaikuttavuus liikenneturvallisuuteen saattaisi jäädä vähäiseksi. Alaikäisen kuljettajan tunnuksen myötä sosiaali- ja terveysministeriö kuitenkin arvioi, että ehtojen noudattamisen valvominen olisi todennäköisesti helpommin toteutettavissa ja tällaisella rajoituksella voitaisiin vähentää nuorten erityisesti myöhään

illalla ja öisin tapahtuvaa ajamista niin arkena kuin loma-aikoina. Ministeriö näkee nuorten tiedottamisen ajo-oikeudesta ja sen rajoituksista erittäin tärkeäksi.

Alaikäisen kuljettajan tunnus

Sosiaali- ja terveysministeriö kannattaa alaikäisen kuljettajan tunnusta. Esityksessä ehdotettavan alaikäisen kuljettajan tunnuksen avulla liikenteestä voitaisiin helpommin erottaa 17-vuotiaat kuljettajat ja siten helpottaa ja tukea poliisin suorittamaa rajoitetun ajo-oikeuden noudattamisen valvontaa. Tunnus voisi osaltaan motivoida kuljettajaa ajamaan entistä vastuuntuntoisemmin ja muut liikenteessä kulkijat voisivat ottaa nuoren ajoneuvon kuljettajan kokemattomuuden paremmin huomioon.

Ajokieltokoulutuksen laajentaminen

Sosiaali- ja terveysministeriö pitää perusteltuna ajokieltokoulutuksen ulottamista esityksessä mainittuihin ajokorttiluokkiin. Tällöin nuoret ajokieltorikoksiin syyllistyvät kuljettajat olisivat aiempaa kattavammin heille tarpeellisen lisäkoulutuksen piirissä.

Poikkeuslupamenettelystä luopuminen

Esityksen mukaan uudet, juuri ajokortin saaneet kuljettajat muodostavat yhden keskeisimmistä riskiryhmistä liikenteessä ja nuoret, kokemattomat kuljettajat ovat yliedustettuina myös liikenneonnettomuuksissa. Ajokorttilain seurantatutkimuksen mukaan ensimmäisen ajokokemusvuoden aikana 17-vuotiaat syyllistyivät lähes kaksinkertaisesti enemmän ajokieltorikoksiin kuin 18-vuotiaat. Suhteutettaessa törkeät liikenneturvallisuuden vaarantamiset väliaikaisiin ajokieltoihin ikäryhmittäin, suhteellisesti eniten törkeä liikenneturvallisuuden vaarantaminen oli syynä ajokieltoon määräämiselle 17-vuotiailla B-ajokorttiluokan kuljettajilla. Ero 18-vuotiaisiin kuljettajiin oli 8 %. Seurantatutkimuksen tulosten mukaan 17-vuotiaiden henkilöauton kuljettajien määrän kasvun myötä myös 17-vuotiaiden loukkaantumiset lisääntyivät vuonna 2020. Tutkimustulosten perusteella lupamenettelyn poistaminen saattaisi lisätä ajokorttihakemuksia ja siten alaikäisten loukkaantumisia entisestään. Nuorten kuljettajien riskikäyttäytymiseen liikenteessä vaikuttavat muun muassa nuorten asenteet ja se, että impulssit ja tunteiden säätely ovat nuorilla vasta kehittyneinä. Kaikki nuoret eivät ylipäättään saavuta liikenneturvallisuuden kannalta ihanteellista kypsyysastetta 17-vuotiaana.

Edellä mainittujen syiden perusteella sosiaali- ja terveysministeriö ei kannata poikkeuslupamenettelystä luopumista, vaan katsoo poikkeuslupamenettelystä luopumisen heikentävän nuorten liikenneturvallisuutta. Sosiaali- ja terveysministeriön näkökulmasta poikkeuslupamenettelyn tarkoituksena tulisi jatkossakin olla erityisesti syrjäseuduilla, vähäisten joukkoliikenneyhteyksien varrella asuvien nuorten tasapuolisen liikkumisen mahdollistaminen kouluun, työhön, työpaikalla tapahtuvaan koulutukseen tai säännölliseen ja tavoitteelliseen harrastukseen. Myös terveydelliset syyt tulisi ottaa huomioon. Vähimmäisikävaatimuksesta voitaisiin näin ollen jatkossakin poiketa vain erityisistä syistä kokonaisharkinnan perusteella. Tarvittaessa poikkeuslupan myöntämisen ehtoja tulisi tiukentaa. Ministeriö myös huomauttaa, ettei

poikkeuslupamenettelystä luopuminen hallinnollisten syiden perustella ole kestävä ratkaisu, kun tavoitteena on nuorten liikenneturvallisuuden parantaminen. Liikenneturvallisuutta lisää liikenneturvallisuusstrategian tavoitteiden mukaisesti kaikkien liikkujien vastuullinen toiminta liikenteessä sekä oman toiminnan riskien tunnistaminen niin itsensä kuin muiden näkökulmasta.

Huoltajan suostumukseen liittyen sosiaali- ja terveysministeriö toteaa, ettei ajokortin hankkiminen voi olla vain vanhempien suostumuksen varassa, sillä vanhemmat eivät ole välttämättä oikea taho tunnistamaan, arvioimaan ja havainnoimaan taitoja, joita ajoneuvon kuljettamisessa tarvitaan. Sosiaali- ja terveysministeriö näkee tärkeäksi, että nuoria ja heidän huoltajiaan tiedotetaan ajoterveyteen vaikuttavista seikoista ja siten edistetään mahdollista omaan arvioon perustuvan menettelyn toimivuutta. Ministeriö kannattaa myös liikenne- ja viestintäviraston julkaiseman ajoterveysohjeen käytettävyyden kehittämistä ja sen käytäntöön viemisen edistämistä, jotta terveydenhuollon ammattilaiset pystyisivät entistäkin tehokkaammin tunnistamaan ajoterveyteen liittyviä riskitekijöitä ja arvioimaan laadukkaasti eri ikäisten kuljettajien ajokykyä.

Seuraamus vilpillisestä toiminnasta kuljettajantutkinnon teoriakokeessa

Sosiaali- ja terveysministeriö kannattaa esityksessä mainittuja seuraamuksia vilpillisestä toiminnasta kuljettajantutkinnon teoriakokeessa.

Kuljettajaopetuksen kehittäminen: riskientunnistamiskoulutus ja siihen sisältyvä liukkaalla ajamisen ajo-opetus

Sosiaali ja terveysministeriö pitää tarpeellisena riskientunnistamiskoulutuksen vaatimusten syventämistä kuljettajan riskikäyttäytymistä aiempaa paremmin huomioivaksi. Ministeriö katsoo tärkeäksi, että liukkaalla ajamisen ajo-opetus suoritettaisiin jatkossa ensisijaisesti ajoharjoitteluradalla, ja toissijaisesti opetus voitaisiin antaa simulaattorilla.

Varhila Kirsi
Sosiaali- ja terveysministeriö

Parkkonen Malla
Sosiaali- ja terveysministeriö